

התפקודים הסמנטיים של המבנים התחביריים בספר בראשית עיון לאור תאוריית היחסות של פילמור

الوظائف الدلالية للبنى النحوية في سفر التكوين دراسة في ضوء نظرية «نحو الحالات» لفيلمور

Semantic functions of grammatical structures in Genesis *A study in the light of Fillmore's theory «Cases»*

كاظم جواد كاظم علي(*)

kazem.jawad

kazem.jawad1210a@colang.uobaghdad.edu.iq

أ.م. د غزوان مجيد رشيد

Assistant Professor Dr. Ghazwan Majeed Rashid

g.majeed1978@colang.uobaghdad.edu.iq

ملخص البحث:

يتناول هذا البحث مفهوم النحو وهو العلم الذي يهتم في بناء الجمل الصحيحة، ويساعد المتلقي والسامع في فهم الكلام بشكل صحيح. والنحو العبري مر بمراحل عديدة منذ أكثر من ٣٠٠٠ سنة وتطور مع تطور اللغة العبرية. وعلماء كثر عرفوا النحو حسب فهمهم لهذا العلم. ومن هذا المجال ظهرت الكثير من النظريات منها نظرية فيلمور «نحو الحالات» للكشف عن العلاقات الدلالية بين اجزاء الجملة. الكلمات المفتاحية: ما هو النحو، التطور التاريخي للغة العبرية، نظرية نحو الحالات.

(*) جامعة بغداد – كلية اللغات – قسم اللغة العبرية

Abstract:

This research deals with the concept of grammar, which is the science that is concerned with building correct sentences, and helps the receiver and listener to understand speech correctly. Hebrew grammar went through many stages more than 3000 years ago and developed with the development of the Hebrew language. Many scholars knew the grammar according to their understanding of this science. From this field, many theories emerged, including Fillmore's "towards cases" theory to reveal the semantic relationships between parts of the sentence.

Keywords: What is grammar, the historical development of the Hebrew language, a theory of cases

תקציר

מחקר זה עוסק במושג התחביר, שהוא המדע העוסק בבניית משפטים נכונים, ועוזר הנמען והמועין להבין את הדיבור בצורה נכונה. התחביר העברי עבר בשלבים רבים לפני יותר מ-3000 שנה והתפתח עם התפתחות השפה העברית. חוקרים רבים ידעו את החביר לפי הבנתם את המדע הזה. מתחום זה צצו תיאוריות רבות, ביניהן תיאוריית "תורת היחסות" של פילמור כדי לחשוף את היחסים הסמנטיים בין חלקי המשפט.

מילות מפתח: התחביר מהו, ההתפתחות הדאכרונית של לשון העברית, תאוריית תחביר היחסות של "פילמור"

◆ הקדמה

המחקר שופך אור על חקר התחביר העברי בכלל והתחביר בתקופת המקרא בפרט, "יישומים מספר בראשית", שלבי התפתחות התחביר העברי, והמאפיינים החשובים ביותר של התחביר בתקופת המקרא.

והשימוש בתיאוריה של פילמור (תחביר היחסות) בניתוח ספר בראשית מבחינת הסמנטיקה. התוצאות הראו שתיאורית פילמור יש לה תפקיד גדול בפירוש וניתוח הפונקציות הסמנטיות של חלקי המשפט

◆ חשיבת המחקר

מאמר זה שופך אור על אחד התאוריות הלשוניות החדשות, תאוריית תחביר היחסות של פילמור, לתיאוריה זו חשיבה רבה בניתוח המבנים התחביריים ובגילוי הקשרים הסמנטיים בין היחסות.

◆ שיטת המחקר

נקודת ההנחה של המחקר הוא: תחביר היחסות היא תיאוריה לשונית חשובה בניתוח המשפטים, והיא תלויה במבנה השטח של המשפט כדי להגיע למבנה העומק בניתוח אותם היחסות.

◆ קורפוס המחקר

קורפוס של המחקר כולל את ספר בראשית הוא הספר הראשון בספרי התנ"ך. הספר מכיל חמישים פרקים, סך פסוקיו הוא 1,533.

תחביר מהו?

התחביר הוא ענף בבלשנות המתאר את הצטרפות המילים למשפטים. הצטרפות המילים למשפטים בשפה נתונה אינה נעשית באופן חופשי ושרירותי, אלא נשלטת על ידי חוקים מסוימים (מלניק & בוטוויניק, 2019, עמ' 169).

דדע התחביר או המבנים (תחביר-סינטקס) קסיס) בבלשנות הוא המדע העוסק בשיטות חיבור מילים למשפטים שלמים, הוא שונה מ«פונולוגיה פונקציונלית שעניינה באותיות ססוגיהן, בנוסף הוא שונה מן המורפולוגיה

גיה העוסקת בתצורת המילים. בתחביר כל השפות משתתפות ביסודות כללים, אך לכל פפה מערכת חוקים ושיטות משלה המבדילה אותה משפות אחרות שקובעות את אופיה. התחביר העברי מבוסס על מקורות קדומים ומודרניים של השפה, כמו הברית יישנה, המשנה, התלמוד, ספרות ימי הביניים והעברית בת-זמננו והספרות שלה (אבן שושן, 2006, صفحة 50).

התחביר הוא המרכיב העיקרי בדקדוק השפה (בנוסף ללקסיקון, למורפולוגיה ולסמנטיקה). חשיבותו של התחביר נובעת מכך שהוא קשור בתהליכים שהמילים עוקבות כדי ליצור משפטים, דבר שעושה אחדים מן המשפטים מקובלים או אחרים אחרים לא מקובלים תוך מערכת לשונית מסוימת

Richards & Schmidt, LONGMAN DICTIONARY OF LANGUAGE TEACHING AND APPLIED LINGUISTICS, 2010, p.(579).

המונח "תחביר" (syntax) מרמז על משמעותו ענף של הבלשנות המתאר את דרכי ההצטרפות של יחידות מילוניות למבנים (או לרצפים), שבאמצעותם מתקשרים הדוברים או הכותבים בשפתם. הנחת היסוד של התחביר היא, שכדי להתבטא בלשונם אין בני-אדם מצרפים מילים בצורה שרירותית. המלים נערכות ברצף על פי כללים מסוימים. כללים אלה הם חלק חשוב מן הכושר הלשוני של דובר השפה: הם מסייעים לו להבין את המבעים

שהוא קולט (באמצעות שמיעה או קריאה) מצד אחד, וליצור מבעים לצורכי תקשורת (באמצעות דיבור או כתיבה) מצד אחר. בלעדיהם, גם אם הוא מבין כל מלה שברצף, הוא עלול להתקשות בהבנת המסר (ניר, מבוא לבלשנות, 1989, עמ' 7).

1,2 ההתפתחות הדאכרונית של לשון העברית:

הלשון העברית הנשמעת כיום בפי רבנות ישראלים היא מן הלשונות העתיקות בעולם. הלשון העברית נולדה לפני למעלה מ-3000 שנה. הלשון העברית נמשכת כפי שהייתה, אך השינויים שהתרחשו השפיעו בעיקר על אוצר המילים והתחביר. אך לא על המבנה המורפולוגי או הפונולוגי של השפה.

השפה העברית מחולקת בדרך כלל לשלוש תקופות עקריות:

- ♦ לשון המקרא: מ-1200 לפסה"נ בערך ועד 200 לפסה"נ בערך
- ♦ לשון חז"ל: מ-200 לפסה"נ בערך ועד 600 לסה"נ
- ♦ לשון העברית החדשה ולשון ימינו: מ-1800 עד ימינו (זאנה-זינגר, 2011, עמ' 11).

1,2,1 המאפיינים התחביריים של לשון המקרא

לשון המקרא היא לשון התנ"ך או הברית הישנה שמדברים בה בישראל משנת 1200 לפני הספירה ועד כ-200 לפני

הספירה. לאחר השפעת הקיסרות הפרסית, הפכה הארמית לשפת ישראל. לאחר מכן המשיכה העברית כשפה דתית מדוברת וכתובה. השפות שיש להן אותן תכונות הדומות לתכונות של העברית המקראית, הן נקראות בשם "השפות השמיות" (der van Kroeze & Naude, Merwe, 1999, p. 10).

בתקופת המקרא יש לעברית חיים מלאים בכתב ובדיבור. ספרי התורה, הנביאים והכתובים הם המקור הראשי, שממנו שואבים את ידיעותינו על לשון התקופה (מגיד, 1984, עמ' 47).

יש מאפיינים תחביריים רבים של לשון המקרא מהם:

הציווי המאורך "קְטֹלָה" והציווי "קְטֹל", הם נפוצים בלשון המקרא, האחת קצרה והאחת ארוכה, ניתן למצוא בפי המדקדקים שני הסברים ידועים: האחד, שהצורה המוארכת שימשה בהוראה מדגישה בשלב קדום של העברית. אך נשחקה הוראתה המדגישה כבר בתקופת המקרא, והזדהתה עם זו של הצורה הקצרה; והשני, שהצורה המוארכת הביעה הדגשה בפרוטו-עברית בהמשיכה בהביע בעברית המקרא (פסברג, שמואל, 1994, עמ' 12). אך בעוד שחוקרים «איוולד» ו«מייאר» גורסים, שהציווי «קְטֹלָה» עדיין מדגיש במקרא. אחרים, כגון «גזנוס» ו«זיואון» סוברים, שהשימוש המדגיש הפרוטו-עברי

איננו ניכר עוד בדרך כלל בתקופת המקרא; ולדעתם הציווי "קטלה" מציין גוון של כבוד במקרא, והוא שימש בפי דוברים בפנייתם לאלוהים, לאב או לנביא. מסבר הצורה של הציווי המוארך "קטלה" בבראשית (33), ועוד מסבר צורת הציווי הקצרה באותו ספר (89). (פסברג, שמואל, 1994, עמ' 14). למשל:

[1] "הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים, ואכלה; ואברככה לפני הנה, לפני מותי". (בר' 27: 7)

הביאה = קטלה

[2] "ויאמר יעקב אל-אביו, אנכי עשו בדרך--עשיתי, באשר דברת אלי; קום-נא שבה", (בר' 27: 19)

קום = קטל

נציין זאת, הציווי המוארך "קטלה" הוא צורה מסומנת המביעה פעולה המכוונת אל הדובר, ואילו הציווי "קטל" מציין על פי רוב תנועה שאיננה מכוונת אל הדובר (פסברג, שמואל, 1994, עמ' 33).

מאפיין אחר הוא השמוש במילה "נא" שהיא שגורה בלשון המקרא. 340 פעמים היא מזדמנת בטקסט המקראי, 59 פעמים מזדמנות אחיותיה. דהיינו נא במעמד "אנקליטי" למלית אחרת: הנה-נא, אל-נא, אם-נא, אוי-נא, נגדה-נא, איה-נא. ויש כמה משמעות של נא:

פירוש נא כלשון אנא, בבקשה במילונו "האגרון", למשל:

[3] "ויאמרו, ראו ראינו כי-הנה יהיה עמך, ונאמר תהי נא אלה בינותינו, בינינו ובינך; ונקרטה ברית, עמך". (בר' 26: 28)

השמוש במלה "נא" כשתרגם את המלית שמשעותה "עתה". דוד בן אברהם אלפאסי סבור היה, שפירוש נא "עתה", ראב"ע אף קשר את גזרונה של נא עם אן הערבית (= עתה), רש"י גרס שזו מלית בקשה, ואילו אבן גנאח בספר השרשים שלו, ורד"ק בספר השורשים שלו הבחינו במלית משמעות של «עתה» במובאות מסוימות (פסברג, שמואל, 1994, עמ' 36: 37). למשל:

[4] «ויאמר, אל-שרי אשתו, הנה-נא ידעתי, כי אשה יפת-מראה אתך» (בר' 12: 11)

טישטוש הגבולות בין שמות תואר לשמות עצם, תופעה שכיחה בלשון המקרא לא תמיד ברור הגבול שבין שמות תואר לשמות עצם, וההבחנה ביניהם מושתתת בעיקר על יסודות תחביריים ולא על יסודות מורפולוגיים (קוגוט, שמחה, 2002, עמ' 20). למשל:

[5] "ויקח בן-בקר רך וטוב" (בר' 18: 7)

הניתוח המסורתי של המשפט הוא: שם

(בר' ٤٠ : ١٦)

כידוע, שבעברית החדשה משמשת "טוב" מעמד כפול, כשם תואר (good) וכתואר הפועל (well). בשימושה כתואר פועל הוא ניכר כחיסרת גוף ומספר, ואין היא פריט בסדרה ה'ריבועית': טוב, טובה, טובים וטובות, המאפיינת את שימושה כשם תואר. השימוש האדוורביאלי של טוב, היינו כנרדפת ל'היטב', נחשב בעברית החדשה כבלתי תקני, ידומה שאת ניצני שימוש זה ניתן לתלות בדוגמה המקראית הנדונה כאן. אין פסק מלכתחילה משמשת כאן טוב כשם תואר, המלווה גרעין פוטנציאלי שהוא משלימו של הפועל פתר, היינו: כי (פתרון) טוב פתר. למשל זה מכוון בוודאי פשט הכתוב. שהו שר האופים יכול היה להיווכח שהפתרון הוא טוב, היינו מבשר טוב, אך לא יכול היה לדעת מראש אם יוסף פתר את החלום יכונה (= היטב). פשט זה, התלוי בהכרה של תכונה שימוט הגרעין בעברית המקראית. במילים אחרות, כי שימוט הגרעין מן הסינטגמה שנבנתה במקורה כמושא פנימי + לוואי הוא שהוליד את שינוי המעמד של טוב משם תואר לתואר הפועל (קוגוט, שמחה, ٢٠٠٢, עמ' ٢٤).

מאפיין אחר הוא תואר הפועל בעברית המקראית, היינו חסרי אפיון מורפולוגי המיוחד לתוארי פועל (כגון: פה, מחר), ולכאלה שהם תוצרים של תבניות יצירה, המאופיינות בסופיות. מן החומר המקראי עולות שתי תבניות יצירה עיקריות לתוארי

העצם "בן בקר" (צירוף של סמיכות) הוא הגרעין של שני שמות התואר: (רך וטוב), המשמשים לו כלואים. בעוד יש משהם חושבים שהצירוף בן בקר מושא ויש עוד מושאים אחרים ("רך ו"טוב") כלומר המלים רך וטוב הם שמות עצם ולא שמות תואר.

הטשטוש בין שמות עצם לשמות תואר יוצר דו-משמעות תחבירית וסמאנטית, שנובעת מטשטוש הגבולות בחלקי הדיבור. כגון:

"וַיִּקַּח בֶּן-בָּקָר רֶךְ וְטוֹב", במשפט הזה יש מושא טמון בתוך המשפט הוא בן-בקר אחר:

ויקח בן בקר רך _ ויקח בן בקר טוב. מקרים מסוג זה מזדמנים, כאשר שם התוארים מתאימים במין, ובמספר לשם העצם "בן בקר".

טשטוש הגבולות בין שמות תואר לתואר פועל, היא תופעת שימוט הגרעין והעצמת שם התואר משליכה לעתים גם על יכולת ההבחנה בין תוארי הפועל לשמות התואר במקרא. טשטוש גבולות זה מתרחש במקרים שבהם המעמד של משלימו של פועל נתון לראייה כפולה, הנעוצה בהבדל שבין מעמדו של משלים זה מלכתחילה לבין מעמדו שבדיעבד (קוגוט, שמחה, ٢٠٠٢, עמ' ٢٣-٢٤). למשל:

[٦] "וַיִּרְא שֶׁר-הָאֲפִים, כִּי טוֹב פָּתַר"

פועל, מתאפיין בסיומות אדורביאליות (האחת בסיומת -ם, והאחרת, ה).

סיומת -ם

[ז] " כִּי עָתָה, רִיקָם יִשְׁלַחְתִּנִּי; " (בר' 42 : 31)

לפי ראב"ע משתמש כאן במונח מסורבל: שם ימצא עם יחיד זכר ונקבה ועם רבים, שאינו אלא הגדרה מדויקת למדיי של אחת מתכונותיו המובהקות של תואר הפועל, היינו היותו חסר גוף ומספר. ראב"ע מציין כאן במפורש את הסיומת (-ם) כסיומת אדורביאלית (קוגוט, שמחה, 2002, עמ' 20).

סיומת -ה

שימושה הדינמי של תבנית יצירה זו הוא בהעמדת תוארי פועל לוקטיביים המציינים כיוון, ומכאן הכינוי הרווח לסיומת זו: ה"א המגמה או ה"א הכיוון. לתפקיד זה של תבנית יצירה זו מצינו התייחסות גלויה בפרשנות (קוגוט, שמחה, 2002, עמ' 26). כך למשל:

[ח] " וַיִּגְסוּ מֶלֶךְ-סֹדֶם וְעַמָּהּ, וַיִּפְּלוּ-שָׁמָּה; וַהֲנַשְׂאָרִים, הָרָה נָסוּ. (בר' 14 : 10) במקרה זה הסיומת, היא מקבילה למלות היחס (אל – ל) במשמעות אל ההר או להר. בצד שימושה השכיח כמצינת כיוון, משמשת התבנית שבסיומת (ה) גם לציין מקום שאין בו משמעות כיוונית, כגון: והקטירם הכהן המזבחה (וי' ג : טו). נראה

כי מלכתחילה לא היה שימושה של תבנית יצירה זו מוגבל לתוארי פועל לוקטיביים, והסיומת האדורביאלית עשויה הייתה להצטרף לא רק לשמות פרטיים של מקומות (כגון: מצרימה) או לשמות כלליים המציינים מקום (כגון: ארצה), אלא גם לשמות כלליים המציינים זמן, כגון: מימים ימימה (שמ' יג : י) = "מימים לימים" (קוגוט, שמחה, 2002, עמ' 26).

מערכת הזמנים בלשון המקרא היא מערכת בעייתית ושונה ממערכת הזמנים בעברית החדשה. אנו מוצאים בה שילוב של זמנים ושל אספקטים. אין במקרא מערכת זמנים מיוחדת לציון הזמן ומערכת זמנים נוספת לציון האספקטים, כמו בשפות אחרות.

כאשר קיימת הקבלה בין הזמן לבין האספקט, אין האספקט שבזמן הדקדוקי מורגש. לעתים משתמש התנ"ך בזמן הקרוי בפיו היום "עבר" לציון פעולה בהווה או בעתיד, תוך הדגשת האספקט המוחלט והנשלם (perfective) (ניר, מבוא לבלשנות, 1989, עמ' 29-30):

[9] " הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ, וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לָךְ נָתַתִּיךָ; לְעֵינֵי בְנֵי-עַמִּי נָתַתִּיךָ לָךְ, " (בר' 23 : 11)

רש"י ורשב"ם חשו שלשונות נְתַתִּי ונְתַתִּיךָ שבפסוקנו אינן מכוונות לזמן עבר, שהרי הכתוב הוא חלק ממשא ומתן בדבר רכישת השדה והמערה והעברתם מעתיד מיד עפרון לידי אברהם. השימוש בלשונות אלו אינו מביע זמן, אלא היבט פרפקטיבי, המציין את שלמותה של פעולה אפילו

טרם עשייתה וזאת כדי להציג את ההבטחה המובעת בפסוק בדרך של החלוטין, העמידה את ההבטחה של עתיד כאילו כבר הוגשמה (קוגוט, שמחה, 2002, עמ' 30).

פרשני המקרא היו ערים לכך שצורת הפועל של העברית המקראית אינן מביעות בהכרח את מה שמביעות צורות אלו בעברית המאוחרת יותר. מבלי להכיר את המינוחים המבדילים בין ההיבטים, הזמנים והדרכים שצורת פועל עשויה לבטא, הצליחו הפרשנים להעמידנו על כמה מן השאלות הנוגעות לסוגיה סבוכה זו. בהכללה ניתן לומר כי הם חשו בעובדה שצורות הפועל כשלעצמן - במנותק מן ההקשר שבו הן נתונות - אינן מאפשרות קביעה חד-משמעית של ההיבט, של הזמן או של הדרך הגלומים בהן. ההיבטים הזמנים והדרכים שנשוא פועלי עשוי לבטא מגוונים הם ביותר, ולהקשר נודעת חשיבות רבה בקביעתם הנכונה בכל מקרה ומקרה. נעיין בדוגמות להתייחסותה של הפרשנות אל כמה מצורות הפועל:

[10] "לְזַעַד, נָתַתִּי אֶת-הָאֶרֶץ הַזֹּאת," (בר' 10 : 18).

צורת הפועל	האספקט	פעולת הדיבור
עבר	עתיד	הבטחה

מאפיין אחר הוא הזמן של משפט שמני בתקופת המקרא נקבע על פי ההקשר. משפט שמני הוא משפט חסר פועל, הוא מטבעו משולל ציין זמן, שכן ציין הוא רכיב בצורת הפועל. בעברית הבתר-מקראית נתפס זמנו של משפט כזה כהווה, ובכלל זה הווה הרגלי, היינו מצב קבוע. בעברית המקראית משפט שמני הוא אל-זמני. הוא יכול להביע כל זמן, ורק מן ההקשר (קוגוט, שמחה, 2002, עמ' 31). כך למשל:

[11] "זֶה חֶסֶדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי" (בר' 20 : 13)

מפסוקית הזיקה הפועלית אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי ניתן ללמוד שהמשפט השמני זֶה חֶסֶדְךָ מכוון לזמן עתיד. כנגד זאת, המשפט השמני:

[12] "וְנָח, בֶּן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה; וְהַמְּבּוּל הָיָה, מֵיָם עַל-הָאָרֶץ." (בר' 7 : 6)

המשפט השמני וְנָח, בֶּן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה מציין לזמן עבר, כעולה מהמשכו וְהַמְּבּוּל הָיָה, מֵיָם עַל-הָאָרֶץ.

המשפטים שנשואיהם הם צורת הבינוני, נמנים עם המשפטים השמניים, שכן הבינוני במקרא הוא שם. כיוון שכן, יישלל הבינוני על ידי מילת אֵין, העשויה לשמש כנשוא ושוללת קיומו

של שם (לדוגמה: אין קריש וקציר, בר' 45: 6). כך נמצא (בבראשית 40 : 8) ועוד: ופתר אין אתו, שלילת קיומו של פותר על-ידי אין. ואולם גם בפסוק אין שר בית הסקר ראה את כל מאומה (בר' 39 : 23) נשלל הבינוני ראה על ידי אין, אף-על-פי שאין הוא שולל כאן אלא רק אחד מן ה"יסודות" המצויים בראה (שלילת חלקים). טעמו של שימוש זה הוא בתפיסת הבינוני במקרא בכל מקום כשם, ואולם בשימוש זה אין מילת אין אלא ציין שלילה חלקי (או "אוגד" שלילה) (ירקוני, 1994, עמ' 77). למשל:

[13] (1) "וַעֲמָה שְׁנֵי-בָנָיָהּ הַנּוֹלָדִים לָהּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, עַד-בָּאִי אֵלֶיהָ מִצְרָיְמָה". (בר' 48 : 5).

צורת הבינוני הנולדים היא אל-זמנית, ועשויה להתפרש גם כמכוונת לצתיד, ולגרור עמה את המשמע העתידי גם למילת היחס עד שבהמשך, כאילו עד-באי אלי = עד אשר אבוא אליך.

[14] (2) "כִּי רָאִיתִי, אֶת כָּל-אֲשֶׁר לָבֵן עֲשָׂה לָהּ". (בר' 31 : 12)

צורת הבינוני עשה מתפרשת כמכוונת לעבר. נקודת המוצא של הדרשה היא שלציון העבר יכול היה הכתוב להשתמש בצורה החד-משמעית עשה. מכאן מסקנת המדרש שהבינוני בא לציין הווה דווקא, היינו: "ראיתי בעבר מה שלבן עושה לך כעת" (קוגוט, שמחה, 2002, עמ' 33).

המין הדקדוקי – במקרים מסוימים נמצא,

כי בלשון המקרא לא נשמר ההתאם במין בין הנשוא לבין הנושא (ניר, מבוא לבלשנות, 1989, עמ' 18). למשל:

[15] "וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ, אֲחֹתִי הִוא; וַיִּשְׁלַח, אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גֶּרָר, וַיִּקַּח, אֶת-שָׂרָה". (בר' 20 : 2)

תאוריית תחביר היחסות של "פילמור"

התיאוריה "תחביר היחסות" צמחה גם תתוך התיאוריה הגנרטיבית הטרנספורמטיבית של חומסקי. "תחביר היחסות" היא תיאוריה לשונית נוסדה על ידי צ'ארלס פילמור (Charles. J. Filmore) כתגובה לתיאוריה הגנרטיבית הטרנספורמטיבית. במיוחד מאז שפילמור פרסם את חיבורו "The case for case" ב-1968, פילמור ללל את הדרך לפיתוח התיאוריה הזו, שהי ללשנים ראו בה אחד התיאוריות המפורסמות ביותר (Ahmed, 1998, p. 55). דובר מעורר סערה גדולה בחוגי התלמידיים דים והחוקרים המתעניינים בסוגיות של שפה ובלשנות. במאמר זה פילמור הניח תת היסודות לתיאוריה סמנטית חדשה שמי תחרה בתיאוריות שקדמו לה. התיאוריה הזו שואפת לגלות את היחסים הסמנטיים הקושרים את הפועל ליחסות האחרות, או הה שמכונה הרכיבים השמנטיים ברמת המדפפט. במעשה זה מתהווה מבנה עומק מופשט ביותר ועמוק מבחינה סמנטית ביותר מן ממבנים העמוקים שהופיעו בתיאוריות הסננטיות האחרות, תוך השימוש במספר המי יימום הפונציונלי של כללים הסמנטיים הפששניים (مومن, احمد, 2005, صفحة 258). תאורית תחביר היחסות היא תיאוריה של ניתוח תחבירי המבוססת, בעיקר, על כך

שקיים מבנה עומק המשותף לכל השפות, וקיים מבנה שטח דומה בין השפות, אך המבנים האלה שונים מבחינת היווצרותם המילולית והדקדוקיות.

פילמור בנה את התיאוריה שלו על שתי השערות עיקריות הן:

ההשערה הראשונה: תכונות המבנה קובעות את תכונות המרכיב הלקסיקלי הנדרש. המבנה הסינטקטי מחייב-מבחינה שכלית- שהמבע יהיה מבוסס, בראש ובראשונה, על הצד הסמנטי.

ההשערה השנייה: היחסים המבניים שאינן מתממשים בצורה מילולית מייצגים תופעה שאפשר לחקור אותה על סמך מגבלות הבחירה (selection restriction) ואפשרויות הטרנספורמציה.

תתוך שתי ההשערות האלו עולה כי פילמור מתכוון להבליט את התפקידים הסמנטיים של מר-כיבי המשפט. (עיסאוי, 2010, صفحة 108). לדוגמה:

[16] (א) «נִיחֵלֵם יוֹסֵף חֵלֹם» (בר' 39 : 5)

[17] (ב) «וַיֹּסֶף, הוֹרֵד מִצְרָיִם» (בר' 39 : 1)

[18] (ג) «וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף, בְּבֹקֶר » (בר' 40 : 6)

בשלושת המשפטים שלעיל, הרכיב הלקסיקלי «יוסף» ממלא תפקיד תחבירי אחד (נושא) אבל תפקידים סמנטיים שונים. והוא מתנסה במשפט (א) מושפע מהפעולה במשפט (ב) ובמשפט (ג) אגנט.

במילים אחרות, התיאוריה הזו, שהיא חלק מהדקדוק האוניברסלי של חומסקי, שלכל ביטוי שם-עצם במשפט יש פונקציה ספציפית שנקבעת לפי היחסות. תיאורית תחבירי היחסות שפיתח פילמור בשנות השבעים, התעניינה בסמנטיקה ובקשר שלה במשפט (Richards & Schmidt, 2010, pp. 69-70).

בלשנים רבים הלכו בעקבותיו של פילמור כמו: אנדרסון (1971) "Anderson", נילסן "Nilson" (1972), קוק "Cook" (1973), צ'ייף "Chafe" (1977), מקנזי "Mc Canzi" (1981) ואחרים. היחסות התחביריות העיקריות הן: אָגֵנֵט, אובייקט, מכשיר, מוטב וכדומה (Ahmed, 1998, p. 55). המספר הגדול של הבלשנים העוסקים בתיאוריה הזו הוביל לחוסר ראייה אחידה של תחבירי היחסות. פילמור עצמו הציג כמה גרסאות ליחסות תחביריות שונות. התיאוריה עוסקת בניתוח המבנה השטחי של המשפט (بوحلاسة, 2011-2012, صفحة 114).

פילמור, כאמור, מתעניין ביחסים הסמנטיים שבין חלקי המשפט, בעיקר הפונקציה של הנושא במבנה המשפט, אותה פונקציה שהוא רוכש דרך הנשוא. לאחר שהסתפקו התיאוריות הקודמות ב צ"ש + צ"פ לאחר מכן מתרחבה הגרסה הזו אל: צ"פ בצורה צ"ש + פ + צ"ש לדוגמה כאשר פ הוא פועל יוצא. בעוד אצל פילמור, אין כל אנלוגיה בין סידור של האלמנטים התחבירים של היחסות במבנה העומק, לבין מה שמתאים להם במבנה השטח (العابدي, 2012, الصفحات 139-140). לדוגמה:

[19] «נִיכָן נַח מִזְבַּח, לִיהֲנָה» (בר' 20 : 8)

(א) לִיהֲנָה נַח כְּנֶה מִזְבַּח.

(ב) מִזְבַּח לִיהֲנָה נַח כְּנֶה.

במשפט ראשון, אנו מוצאים פרופוזיציה עעלת פרדיקט (בנה) תלת-אתרי. והארג-מנטים הם:

נח — אגנט

מזבח — אובייקט

יהנה — מוטב

(נח) ממלא תפקיד עושה הפעולה (האגנט) בשלושת המשפטים, שבהם הפונקציה של לל היחסות נשארות זהה למרות שינוי מקור-מן במבני השטח.

האלמנט העיקרי של התיאוריה הזו נקרא בשם מסגרת היחסות (Case Farne), והיא תבנית שבה מתקשר הפועל עם הארג-גומנטים המתיחסים אלו מבחינה סמנטית במשפט, והמסגרת הזו משמשת לפרש את המשפטים, והיא מורכבת מקבוצת היחסות ננקראים התפקודים הסמנטיים. לכן המסגרת הזו מיצגת הסטאציה הפנימית של כללי המשפט (شام, 2014, صفحة 114)

פילמור רואה במאמרו משנת 1968 שכל משפט מורכב מפרופוזיציה (Proposition). הפרופוזיציה מורכבת מפרדיקט ובמספר מסוים של היחסות (cases). כל היחסות נוצרות משם עצם או כינוי-גוף ההורה על שם העצם. אנו יכולים לשכתב את הכללים באופן הבא:

● הפרופוזיציה ← פרדיקט + הארגמנטים (יחסה 1 + יחסה 2 +) (مومن, احمد,

2005, صفحة 260).

על-פי «דקדוק היחסות» פילמור מניח כי במבנה המשמעות התשתיתי הפרדיקט והארגמנטים הצמודים אליו קיימים ללא סדר תבניתי מסוים. והארגמנטים מתקשרים לפרדיקט על-ידי יחסים שונים. יש להדגיש, כי הפרדיקט הוא היסוד השולט וה«מטיל את ייחסות» על הארגמנטים שמסביבו. ארגומד טט כשלעצמו (מחוץ להקשר של משפט ספ-ציפי) אינו בעל יחסה, והוא מסוגל להתממש ביחסות שונות בהתאם לפרדיקט שאיתו הוא מתקשר (ניר, 1989, עמ' 118).

2.1 הפרופוזיציה מהי

הפרופוזיציה (proposition) מונח זה משמש בדקדוק המסורתי לציין את קבוצת ייסודות המהווה משמעות מלאה של המשפט, בעוד שבבלשנות הוא מתייחס לגרעין המשפט הבסיסי (مبارك, 1995, صفحة 240).

במילה אחרת, זהו מונח מתחום הלוגיקה, שתכליתו לציין את המבנה הסמנטי היסודי שבתשתיתו של כל משפט. נראה למשל את המשפטים הבאים:

[20] «וְלִיּוֹסֶף יָלַד שְׁנֵי בָנִים», (בר' 41 : 50)

(א) שני בנים ילדו ליוסף.

(ב) יש ליוסף שני בנים.

(ג) ילדו שני בנים ליוסף.

(ד) משפחתו של יוסף מתהווה משני בנים.

אלה הם משפטים שונים, אך בעיקרו של דבר הם מתארים אותו מצב עניינים: יחס משפחתי שתוכנו שיש בן אדם מסוים

(יוסף) ויש לו שני בנים... אפשר אפוא וומר שאלה הן דרכים שונות שבהן הע- ברית מממשת את אותה פרופוזיציה, או אותו תוכן סמנטי, הגם שבהבדלים קלים של הדגשה או של משלב. אנו אומרים כי לכל המשפטים השונים הללו יש אותו תוכן פרופוזיציונלי (propositional content). הפרופוזיציה היא אפוא התור- ון הסמנטי היסודי של המשפט. זוהי יחידת תוכן שאינה מתייחסת למבנה התח- בירי או הפונולוגי של המשפט, ובמידה מסוימת אף לא לפריטים הלקסיקליים שהוא כולל (לבנת, 2014, עמ' 21). בבמילה אחרת, הפרופוזיציה היא המב- נה הסמנטי היסודי שבתשתיתו של משפט (לבנת, 2014, עמ' 75).

הפרופוזיציה מונח זה הושאל מהפילוסופיה לסמנטיקה, ומונח זה מתייחס לתוכן המשפט וולמשמעות המושגית, הבסיסית או הגר- יין שלו. הפרופוזיציה היא יחידה מופש- טת של משמעות, וכל פרופוזיציה מורכבת משני מרכיבים עקריים: הפרדקאט (= נשוא תחבירי) והארגומנט (נושא תחבירי וחלקי המשפט האחרים) (וילז, 2014, الصفحات 554 - 555). למשל:

[21] «לֹט, יָשָׁב בְּשַׁעַר-סָדָם;» (בר' 19 : 1)

הפרופוזיציה כוללת פרדקאט יָשָׁב, גם כן שני ארגומנטים: לֹט וּשַׁעַר-סָדָם. הם חחויבים ליצור קשר סמנטי עם הפרדי- קאט, ושני הארגומנטים קשורים אליו, לכן הוא פרדקאט דו-אתרי (two-place predicate). אם נאמר, במשפט שלעל, לֹט הוא עושה הפעולה, ואילו שַׁעַר-סָדָם מאיך מקום.

[22] «וַיִּפֹּץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ.» (בר' 11 : 8)

הפרופוזיציה הזאת כוללת פרדקאט נפץ בעל תלת-אתרי, יהוה הוא עושה הפעולה (אגנט), וכינוי גוף (אָתָם) מקבלים הפעולה, מִשָּׁם, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ הוא החלק השלי- שי מציינת את המקום.

2.1.1 הפרדקאט מהו?

ררדקאט (predicate): אחד משני המרכי- בים היסודיים של הפרופוזיציה. הפרדקט הוא החלק שמוסד אפיון כלשהו (תכונה, פעולה וכו') על אודות ארגומנט (לבנת, 2014, עמ' 75).

במילה אחרת, הפרדקאט הוגדר כגרעין המשפט, הוא יסוד או צירוף לשוני הנושא עמו את המטען האינפורמטיבי של המשפט שעמו חידוש ברצף השיח (יזרעיל, 2013, עמ' 417). למשל:

[23] «וַיֵּרָד הָעֵיט, עַל-הַפְּגָרִים;» (בר' 15 : 11)

2.1.2 הארגומנט מהו

אארגומנט הוא מונח המשמש בחשוב הפי- רדקאט, ונמצא לעתים קרובות בדיון התיאוריה הסמנטית, להתייחס לקשר של שם או מונח אחר לפרדקט שאיתו הם משתלבים ליצירת פרופוזיציה פשוטה (Crystal, 2008, p. 33). על-פי "דקדוק היחסות" אפשר להניח, במבנה התשתית של המשפט מיוצגת פרופוזיציה המורכבת מפרדקאט וארגומנטים. לארגומנטים יש תפקודים סמאנטיים שונים, הקרויים בשם חחסות (cases). הארגומנטים מיוצגים במ- בנה העילי בצורת צירופים שמניים, ואילו הפרדקאט בצורת פועל או חלק-דיבור אחר (ניר, סמנטיקה עברית: משמעות ותקשורת,

1989, עמ' 100-101). למשל:

[24] "וְהוּא יָשֵׁב פֶּתַח-הָאֵל, כָּחֵם הַיּוֹם." (בר' 18 : 1)

הפרופוזיציה של המשפט בעלת פרדיקאט ישב, והארגומנטים הם: עושה הפעולה (אגנט = הוא), ו"פתח-האל, כחם היום" הם מאייכים.

2.4 מודל היחסות של פילמור

"ארלס פילמור התחבר ב-1970 רשימה של תפקידים סמנטיים המורכבת מכמה יחסות סמנטיות והגדרתם כדלקמן:

אגנט (Agent) - שם העצם או הכינוי משמש כנושא לפעולה (ARNOLD, 2003, p. 204). למשל:

[] "וַיֵּשֶׁב יִצְחָק, רִגְלָיו" (בר' 29 : 1)

והוא הצ"ש העושה והיוזם את הפעולה, הוא חייב להיות חי. אנדרסון מעדיף לומר כי יחסה זו היא טיפוסית לשם חי אך לא הכרחית. בטבע קיימים כוחות המסוגלים אף הם לפעול ולחולל שינויים (מישוב, 2010, עמ' 20:21). למשל:

[] "וַיִּפְתַּח נֹחַ, אֶת-חַלּוֹן הַתֵּבָה" (בר' 8 : 6)

פרופוזיציה בעלת פרדיקאט (פתח) דו-אתרי:

נח — אגנט [+חי] + [+בעל רצון]

חלון התבה — אובייקט.

[] "וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּרֶךְ כָּחֹל הַיָּם" (בר' 41 : 49)

הפרדיקאט (צ.ב.ר = אסף) דורש שיהיה (עושה הפעולה = האגנט) חי ובעל רצון

סוגי האגנט:

האגנט [+חי] + [+בעל רצון]

[] «וַיָּבֹא יוֹסֵף אֶת-יַעֲקֹב אָבִיו» (בר' 47:7)

האגנט נזכר בצורה מפורשת (עושה הפעולה = יוסף)

אגנט כינוי גוף

[] «וְהוּא יָשָׁב, בְּסֻלָּם» (בר' 14:12)

אגנט נסתר – הגנט הופיע כתיבה אחת בתוך הפרדיקאט

[] «וַיָּבֹאוּ אֶל-יַעֲקֹב אָבִיהֶם» (בר' 42:29)

[] «וַיֵּצְאוּ עָלָיו פְּרֹעָה, אֲנָשִׁים; וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ, וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ» (בר' 12:20)

[] «וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מְדִינִים סָחָרִים, וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת-יוֹסֵף מִן-הַבּוֹר» (בר' 37:28)

אגנט סתמי

[] «וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר-לָנוּ, כֵּן הָיָה: אֶתִּי הָשִׁיב עַל-כַּנִּי, וְאֹתוֹ תִּלְהֶ» (בר' 41:13)

בפסוק הזה, המדבר הוא שר המשקים, אבל (עושה הפעולה = האגנט) לא נזכר במפורש, כלומר לא נזכר מי שהוא [הַשִּׁיב שר המשקים על-כנו] = החזיר (מישהו או משהו) למצבו הקודם. בחזרה אל ההקשר, לפנינו שתי אפשרויות:

א. או הנער העברי אשר פתר החלום.

ב. או פרעה

ביחס לאפשרות הראשונה, הנער העברי = יוסף הנביא הוא פתר את החלום בלבד ואינו המבצע של פעולת החזרת שר המשקים אל מעמדו הקודם, לפי כך אי אפשר לחשוב אותו "האגנט = עושה הפעולה". בעוד ביחס לאפשרות השנייה "פרעה" גם הוא לא נזכר בצורה מפורשת ונשאר האגנט = עושה הפעולה סתמי.

[] «וַתִּקְרָא לְאִנְשֵׁי בֵּיתָהּ, וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר, רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֶבְרִי» (בר' 39:14)

במשפט הסתמי ראו הביא לא נזכר האגנט במפורש ולא יודעים מי עושה הפעולה (מי הביא). והאגנט נשאר סתמי... לפי פירוש רש"י למקרא, ברור לגמרי מי הוא זה ש"הביא לנו" את האיש העברי הזה: הן בפירוש נאמר לפני כן "ויכנהו פוטיפר" (פסוק א), וימצא יוסף בעיניו... ויפקדהו על ביתו" (פסוק ד). אך מכיוון שאין אשת פוטיפר מזכירה את בעלה כלל, הרי שהיא דיברה בלשון קצרה, שכן העלימה שהכוונה לבעלה (ליבוביץ, 1990, עמ' 169).

יש חלוקי דעות בין הבלשנים, אחדים טוענים -כגון פילמור- כי חייב להיות האגנט [+חי]. בניגוד לפילמור, בלשנים אחרים -כגון אנדרסון- רואים שחייב לשאת האגנט "התכונה הסיבתית", כלומר אפשר להיות [+חי] דרך אגב הישויות הלא חיים: החפצים, המכשירים, הכוכבים או כוחות הטבע. לפי כך, חילקו הבלשנים את הסיטואציה של האגנט: החומר (material), הסיבה (causative) והגירוי (stimulus) (מومن, 2005, صفحة 265).

האגנט [-חי] + [-בעל רצון]

- [] «וּמִנְחָה הַתְּבָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי» (בר' 8 : 4)
- [] «תָּרְבוּ הַמִּים, מַעַל הָאָרֶץ» (בר' 8 : 13)
- [] «וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן» (בר' 2 : 10)

דאטיב (dative) – שם-עצם חי המושפע מן הפעולה או המצב המובעים בפרדיקאט. טאוחר יותר מחנה פילמור יחסה זו בשם מתנסה (experiencer), ומגדיר בתחביר המסורתי מציין המונח "דאטיב" תפקוד עילי, המקביל בעברית ל"מושא עקיף" (ניר, 1989, עמ' 119). למשל: [26] «וַיִּקְצֹף פְּרָעָה, עַל שְׁנֵי סְרִיסָיו--עַל שֶׁר הַמְּשָׁקִים, וְעַל שֶׁר הָאוֹפִים». אובייקט (objective) – היחסה זה מציין את הישות שעליה מתרחשת הפעולה או גורמת לאירועים או להשלמתה, ולעיתים קרובות היא למושא (مومن, احمد, 2005, صفحة 266). למשל:

[27] «וַיְהִי, כִּהְרִמִּי קוֹלִי וְאָקְרָא; וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי, וַיִּנָּס הַחוּצָה» (בר' 39 : 18) מכשיר (instrument) – מכונה גם "כוח". גורם או מסייע לפעולה. [אינו חי] (ניר, 1989, עמ' 101). למשל:

[28] «וַיִּקַּח שָׁם נִיפֹת אֶת-הַשְּׂמָלָה, וַיְשִׁימוּ עַל-שָׁכְמָם שְׁנֵיהֶם, וַיִּלְכוּ אַחֲרָנִית, וַיִּכְסּוּ אֶת עֲרֹנוֹת אֲבִיהֶם; וַפְּגִיָּהֶם, אַחֲרָנִית, וְעֲרֹנוֹת אֲבִיהֶם» (בר' 9 : 23) ווטב (beneficiary) – מונח המשמש בחלק מהתיאורים התחביריים להתייחס לצורת היחסות שתפקידה במשפט תועלת; המכונה גם מוטב. זה מתייחס גם לרכיב חי [מוטב=מקבל] (Crystal, 2008, p. 52). למשל:

[29] «וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים, אֶת-נֹחַ וְאֶת-בְּנָיו» (בר' 9 : 1) לוקטיב (locative) – הפונקציה הסמנטית היא המתארת את המקום או הרקע של אופי הפועל (عبدالحמיד, 1999, صفحة 120). למשל:

[30] «וַיִּקַּח אֱלֹנִי יוֹסֵף אֶתוֹ, וַיִּתְּנֵהוּ אֶל-בֵּית הַסֵּהֶר» (בר' 39 : 20)

ביבליוגרפיה

Ahmed, M. (1998). Case grammar and its implications to developing writing skills. Constantine, Algérie: Institut des Langues Etrangères Université Mentouri.

ARNOLD, B. T. (2003). A Guide to Biblical Hebrew Syntax. New York: Cambridge University Press.

Crystal, D. (2008). A Dictionary of Linguistics and Phonetics (Vol. Sixth

איבריים בעברית המדברת.
 ירקוני, ר'. (1994). פרקים בתולדות
 הללשון העברית (כרך יחידה 1). תל אביב:
 האוניברסיטה הפתוחה.
 לבנת, ז'. (2014). יסודות תורת
 המשמעות: סמנטיקה ופרגמטיקה (כרך כרך
 ב). ישראל: האוניברסיטה הפתוחה.
 ליבוביץ, נ'. (1990). פירוש רש"י
 לתורה: עיוניםבשיטתו. עשראל:
 האוניברסיטה הפתוחה.
 מגיד, ח'. (1984). תולדות לשוננו.
 ישראלי: בי קרני. הוצאת קרני.
 מישוב, ע'. (2010). "אני עושה ועושה
 ועוד לא עשיתי כלום": עיון תחבירי סמנטי
 ופרגמטי ב"פעלים מכלילים" בעברית בת
 זמננו. ישראל: אוניברסיטת תל אביב.
 מלניק, נ', & בוטוויניק, א'. (2019).
 חקר השפה: היסודות ויישומים (כרך חלק
 א). (א' זילצר, עורך) ישראל: האוניברסיטה
 הפתוחה.
 ניר, ר'. (1989). מבוא לבלשנות (כרך
 א. 9). תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
 ניר, ר'. (1989). סמנטיקה עברית:
 משמעות ותקשורת (כרכים יחידה 7 - 10).
 ישראל: האוניברסיטה הפתוחה.
 פסברג, שמואל. (1994). סוגיות
 בתחביר המקרא. ירושלים: האוניברסיטה
 העברית בירושלים.
 קוגוט, שמחה. (2002). המקרא
 בין תחביר לפרשנות. ירושלים: מאגנס,
 האוניברסיטה העברית בירושלים.
 احمد مومن. (2005). اللسانيات النشأة

Edition). Holyhead: Library of
 Congress Cataloging-in-Publica-
 tion Data.

Richards, J. C., & Schmidt, R.
 (2010). Longman Dictionary of
 Language Teaching and Applied
 Linguistics (Vol. Fourth edition).
 Britain: British Library Catalogu-
 ing in Publication Data.

Richards, J. C., & Schmidt, R.
 (2010). LONGMAN DICTION-
 ARY OF LANGUAGE TEACH-
 ING AND APPLIED LINGUIS-
 TICS (Vol. Fourth). British: Library
 of Cataloging in Publication Data.

van der Merwe, C. H., Naude, J.,
 & Kroeze, J. (1999). A Biblical He-
 brew ReferenceGrammar (Vol. 3).
 (S. Porter, & R. Hess, Eds.) Eng-
 land: British Library Cataloguing
 in Publication Data.

אברהם אבן שושן. (2006). الخلاصة
 في قواعد اللغة العبرية (المجلد 1). (احمد
 كامل راوي، مصطفى عبد المعبود سيد، و
 احمد الشحات هيكل، المترجمون) القاهرة:
 رواج للاعلام والنشر.

זאנה-זינגר, נ. (2011). העברית
 נהדרת: תולדות לשוננו. תל-אביב: כותר
 (ספריה מקוונת).

יזרעיל, ש'. (2013). משפטים חד-

والتطور (المجلد الثانية). الجزائر: ديوان المطبوعات الجامعية.

حسين كاظم زنبور العابدي . (٢٠١٢).
نظرية تشومسكي اللغوية ونقدها في
اللسانيات الحديثة. بغداد: كلية الاداب/ جامعة
المستنصرية.

سارة بوحلاسة. (٢٠١١-٢٠١٢). اهمة
نظرية قواعد الحالات لشارل فيلمور في
ترجمة النصوص الادبية «منير» و «دار
اسامة» لقصة مدينتين لتشارلز ديكنز نمذجا.
كلية الاداب واللغات.

عبد السلام عيساوي. (٢٠١٠). العلاقات
المعنوية في البنية النحوي مقارنة لسانية.
تونس: جامعة منوبة / كلية الاداب والفنون
الانسانية بمنوبة.

كاتي وايلز. (٢٠١٤). معجم الاسلوبيات
(المجلد الاولى). (خالد الاشهب ، المترجمون)
بيروت: المنظمة العربية للترجمة.

مبارك مبارك. (١٩٩٥). معجم
المصطلحات الالسنية: فرنسي-انكليزي-عربي
(المجلد الاولى). بيروت: دالر الفكر اللبناني.
مجاهد احمد عبد الحميد. (١٩٩٩).
التصنيف الدلالي للأفعال العبرية. بغداد:
جامعة بغداد/ كلية اللغات.

مومن احمد. (٢٠٠٥). اللسانيات, النشأة
والتطور (المجلد الثانية). الجزائر : ديوان
المطبوعات الجامعية.

نسيمة شمام. (ديسمبر, ٢٠١٤). النظريات
الدلالية في القواعد التوليدية التحويلية. مجلة كلية
الاداب واللغات.